

A88/005 CO:2071988

25 januari 1988

NIEUW SOVJETORGAAN VOOR INTERNATIONALE HUMANITAIRE SAMENWERKING.

Op 30 november 1987 is bij het Sovjet Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking (SCEVS) een zg. Public Commission voor Internationale Samenwerking op het Terrein van Humanitaire Problemen en Mensenrechten opgericht. Het hoofddoel van deze nieuwe organisatie is - aldus het persbureau Tass - te komen tot internationale samenwerking op humanitair gebied, waarbij het streven erop gericht is ervoor te zorgen dat de bepalingen van de Slotakte van Helsinki in de Sovjet Unie en in andere landen worden nageleefd. Binnenslands zal de nieuwe Public Commission samenwerken met 'verschillende formele en informele groeperingen' om de Sovjetbevolking te motiveren tot een grotere inzet op het terrein van de mensenrechten.

Streven naar vooral internationale samenwerking.

Het feit dat in de Tass-berichtgeving gesproken werd van samenwerking van de nieuwe SCEVS-commissie met 'verschillende' (dus niet alle daarvoor in aanmerking komende) groeperingen in de Sovjet Unie, duidt er al op dat daaraan kennelijk grenzen zijn. Tijdens een op 3 december jl. in het perscentrum van het Sovjetministerie van Buza gehouden presentatie bleek dit indirect uit de reactie van Venyamin YAKOVLEV, een van de plv. voorzitters van de nieuwe commissie, op een vraag of er ook samengewerkt zou worden met personen die in het Westen worden aangeduid als dissidenten. YAKOVLEV gaf weliswaar geen rechtstreeks antwoord, maar de grenzen bleken duidelijk uit zijn opmerking dat "... leden van de commissie contacten zullen onderhouden met al diegenen, die zich oprecht inzetten voor de mensenrechten" en "... niets gemeen hebben met (personen) ... die de commissie willen gebruiken voor agitatie met speculatieve doeleinden". Het ligt niet voor de hand dat deze opmerking sloeg op de zg. formele groeperingen, die immers in de Sovjetsamenleving functioneren onder toezicht en met goedkeuring van de CPSU. Zij was duidelijk gericht aan het adres van de informele groeperingen, waarvoor de Sovjetautoriteiten de laatste tijd een opvallende belangstelling tonen en waarmee zij samenwerking - onder bepaalde voorwaarden - niet uitsluiten.* Samenwerking tussen de nieuwe SCEVS-Public Commission en informele actiegroepen voor mensenrechten in de Sovjet Unie behoort dus tot de mogelijkheden, maar wel onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat deze zich niet systeemvijandig opstellen. Daarmee worden impliciet die informele groeperingen buitengesloten, die vraagtekens plaatsen bij de nakoming van de bepalingen van Helsinki in de Sovjet Unie zelf.

Dat er met betrekking tot internationale samenwerking analoge opvattingen worden aangehangen werd duidelijk toen tijdens de persconferentie - kennelijk in antwoord op een gerichte vraag - werd gesteld dat de leden van de Public Commission geen vooringenomen standpunt innemen als het gaat om Amnesty International. De nieuwe SCEVS-commissie is bereid tot samenwerking op basis van zakelijke contacten en zolang niet geprobeerd wordt van de gelegenheid gebruik te maken het anti-Sovjetisme in de wereld te bevorderen. Wat voor Amnesty International geldt, gaat mutatis mutandis ook op voor andere internationale of niet in de Sovjet Unie gevestigde mensenrechtenorganisaties.

Het doel van de nieuwe SCEVS-Public Commission is juist vooral gelegen in het stimuleren van samenwerking op humanitair terrein met de bevolking van de Europese kapitalistische en socialistische landen, de Verenigde Staten en Canada, zoals door haar voorzitter Fedor M.BURLATSKIY ** in een interview met het regeringsdagblad Izvestiya op 30 november jl. werd benadrukt. De basis voor haar activiteiten is de inhoud van de Slotakte van Helsinki, die op 1 augustus 1975 door 33 Europese landen plus de V.S. en Canada werd ondertekend aan het einde van de Europese Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking en

* De huidige opvattingen over samenwerking tussen Sovjetrussische formele en informele groeperingen zijn aan de orde geweest in Focus A87/30, Recente Ontwikkelingen binnen het Sovjetvredescomite, 13 oktober 1987.

** BURLATSKIY bezocht eind december 1987 ons land als deelnemer aan de onofficiële in Haamstede door de Nederlandse zakenman Van EEGHEN georganiseerde 'mensenrechtenconferentie'.

waarin na een langdurige periode van moeizaam onderhandelen bepalingen werden opgenomen op de drie terreinen van ontwapening, economische betrekkingen en mensenrechten. Het doel van de SCEVS-commissie van BURLATSKIY is ernaar te streven dat deze bepalingen "in de Sovjet Unie en in de andere landen worden nagekomen".

In een artikel in Izvestiya van 5 december daaropvolgend werd - onder verwijzing naar uitlatingen van plv. commissie-voorzitter Venyamin YAKOVLEV - uiteengezet dat de activiteiten voornamelijk zullen bestaan uit het voorbereiden en verspreiden in het buitenland van informatiemateriaal (in het Russisch en andere talen) over de manier waarop in de Sovjet Unie de rechten en vrijheden van de burgers zijn gewaarborgd. Het doel daarvan is het bevorderen van het wederzijds begrip. Daarnaast zullen "conferenties worden georganiseerd en zal gestreefd worden naar nieuwe vormen van samenwerking". Mogelijk dat wat dit laatste betreft gedacht kan worden aan bijeenkomsten als de eerder in een voetnoot vermelde Haamstede-conferentie. De nadruk zal - naar mag worden verwacht - liggen op de schendingen van de bepalingen van het Verdrag van Helsinki in het Westen in de trant van een in juli 1987 in Moskou verschenen brochure *, waarin globaal genomen een rooskleurig beeld geschetst wordt van de naleving in de Sovjet Unie van het Helsinki-verdrag en m.n. de Verenigde Staten in gebreke worden gesteld. Illustratief is in dit verband zeker ook dat tijdens de eerder aangehaalde persconferentie kritische vragen over het probleem van de Joden in de Sovjet Unie en over het weigeren van uitreisvisa met oneigenlijke argumenten werden afgedaan. Dat de Sovjet Unie ook in het huidige tijdsbestek niet gediend is van inmenging in haar 'binnenlandse aangelegenheden', werd onderstreept door de uitspraak in het Izvestiya-artikel van 5 december dat "alle pogingen van buitenaf om druk uit te oefenen op de Sovjet Unie om oplossingen te zoeken voor welke kwesties dan ook (d.w.z. op humanitair terrein) ... resoluut van de hand worden gewezen".

Rol en plaats van een Public Commission.

De nieuwe Public Commission voor Internationale Samenwerking op Humanitair Terrein is voorzover bekend de eerste in haar soort binnen SCEVS. Public Commissions bestaan wel binnen het Sovjetvredescomite (SCDP), dat daarin zelfs uitdrukkelijk voorziet in zijn statuten. Hoewel de inhoud van de SCEVS-statuten onbekend is, wordt er - gelet op de Sovjetpraktijk - voorlopig vanuit gegaan dat de nieuwe SCEVS-Public Commission wel zal functioneren naar analogie van de Public Commissions binnen het SCDP. In de SCDP-statuten heet het dat er 'naar behoefte' aparte organisaties worden opgericht voor specifieke 'activiteiten van het Sovjetvredescomite met betrekking tot verschillende problemen van de vredesbeweging', die onder de aanduiding 'public commissions' actief zijn en handelen op instructie van het zg. Bureau van het SCDP-Presidium.** Dit Bureau komt een keer per week bij elkaar, bestaat uit de voorzitter, zijn plaatsvervangers en de executief secretaris en is belast met het 'geven van leiding aan de lopende activiteiten van het SCDP'.

* The Helsinki Process 87, Report on Fulfilment of the Provisions of the European Conference's Final Act, Special Issue of the Information Bulletin of the Soviet Committee for European Security and Cooperation
** 'Statute of the Soviet Peace Committee' in: XX Century and Peace, 3/85, p.47

In de SCDP-statuten worden vijf 'public commissions' expliciet genoemd, nl. die voor Ontwikkelingsproblemen, voor Ontwapening, voor de Relaties met Religieuze Vredesgroeperingen, voor Propaganda en Informatie en voor de Relaties met Culturele Werkers. Daarnaast is er begin juni 1987 een SCDP-Public Commission voor Natuurbehoud opgericht om bij de bestrijding van milieuproblemen te komen tot internationale samenwerking in combinatie met de strijd voor de vrede.*

Het lijkt erop dat de SCDP-Public Commissions niet alleen maar bemand zijn met SCDP-leden, maar dat daarvoor ook personen van buiten de organisatie worden aangetrokken. Dit kan bv. afgeleid worden uit de bezetting van de Public Commission voor de Relaties met Religieuze Vredesgroeperingen, welke voor een belangrijk deel bestaat uit functionarissen van de Russisch Orthodoxe Kerk, die niet allemaal lid zijn van het uit ongeveer 425 personen bestaande, op Unie-niveau functionerende Sovjetvredescomite. De oprichting in 1984 van de Public Commission voor de Relaties met Religieuze Vredesgroeperingen viel te verklaren vanuit een toen bestaande behoefte bij het SCDP om in de 'vredesstrijd' nauwere contacten aan te knopen met buitenlandse religieuze groeperingen en organisaties. Dit werd vergemakkelijkt door op deze wijze daarbij vooraanstaande kerkelijke functionarissen te betrekken.

Overeenkomstig wat van deze SCDP-Public Commissions bekend is, mag worden aangenomen dat de aan het SCEVS opgehangen Public Commission voor Internationale Samenwerking op Humanitair Terrein niet alleen maar bestaat uit officiële SCEVS-leden, maar ook personen kan aantrekken die m.n. in het Westen op een zekere goodwill kunnen rekenen of op het terrein van de internationale samenwerking of propaganda hun sporen hebben verdiend. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat de nieuwe commissie de Sovjetactiviteiten op het terrein van de mensenrechten in het Westen zal opvoeren, waarbij blijkens uitlatingen van commissieleden de mensenrechtensituatie in de Sovjet Unie zelf niet ter discussie zal staan. Deze activiteiten, die uitdrukkelijk onder toezicht staan van de SCEVS-leiding, zullen waarschijnlijk gepaard gaan met aanvullende initiatieven van Sovjetrussische en internationale organisaties die traditioneel al langer met het SCEVS samenwerken.

* Zie: Focus A87/30, Recente Ontwikkelingen binnen het Sovjetvredescomite, 13 oktober 1987